
RKTL:n työraportteja 9/2014

Vapaa-ajankalastaja ryhmäkuvassa

Juhani Mellanoura ja Pekka Salmi

Julkaisija:
Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos
Helsinki 2011

ISBN 978-952-303-109-8 (Verkojulkaisu)

ISSN 1799-4756 (Verkojulkaisu)

RKTL 2014

Kuvailulehti

Tekijät Juhani Mellanoura ja Pekka Salmi			
Nimeke Vapaa-ajankalastaja ryhmäkuvassa			
Vuosi 2014	Sivumäärä 23	ISBN 978-952-303-109-8	ISSN ISSN 1799-4756 (PDF)
Yksikkö/tutkimusohjelma Tutkimus- ja asiantuntijapalvelut			
Hyväksynyt Päivi Eskelinen			
Tiivistelmä Tässä raportissa hahmotetaan vapaa-ajankalastajakunnan monimuotoisuutta sekä tarkastellaan uusien ja muuttuvien harrastajaryhmien merkitystä kalastuksen sosiaalisen, taloudellisen ja ekologisen kestävyyskannalta. Aineisto koostuu haastatteluista, lehtikirjoituksista, seminaarin alustuksista ja nettikeskusteluista. Haastateltaviksi valittiin asiantuntijoita, joilla on näkemystä vapaa-ajankalastuksen muutos suunnista. Tyypillisesti vapaa-ajankalastajat ryhmitellään kalastustekniikan mukaan, mutta toisinaan kriteerit liittyvät myös kalastuksen tavoitteisiin, käytäntöihin tai pyyntialueisiin. Vapaa-ajankalastaja ryhmäkuvassa -hankkeessa kiinnostus kohdistui niihin uusiin tai perinteisempiin ryhmiin, jotka nähtiin tulevaisuudessa tärkeiksi. Tällaisiksi tunnistettiin väline-erikoistujat, pyydystä ja päästä -kalastajat, ekokalastajat, kalabongaajat, lähiruokakalastajat, privaattikalastusmatkailijat ja maahanmuuttajat. Se, mitkä ryhmät nousevat tulevaisuudessa merkittäviksi, riippuu pääosin yleisestä yhteiskunnallisesta ja taloudellisesta kehityksestä. Ilmeinen kehityssuunta on kalastajaryhmien määrän kasvu ja pirstoutuminen yhä pienempiin ja erikoistuneempiin harrastajaryhmiin.			
Asiasanat Vapaa-ajankalastus, sosiaalinen kestävyys, taloudellinen kestävyys, ekologinen kestävyys, uudet kalastuskäytännöt			
Julkaisun verkko-osoite http://www.rktl.fi/www/uploads/pdf/uudet%20julkaisut/tyraportit/vapaa-ajankalastaja_ryhmakuvassa.pdf			
Yhteydenotot juhani.mellanoura@rktl.fi			
Muita tietoja			

Sisällys

1.	Johdanto	5
2.	Aineisto ja menetelmät	5
3.	Kalastajaryhmien muutokset	7
3.1.	Kalastuksen lähtökohdat ja motivaatiot	7
3.1.1.	Kalastustekniikka	8
3.1.2.	Tavoitteet ja käytännöt	11
3.1.3.	Pyyntialue	12
3.2.	Aktiivisuus ja sosiaalinen kanssakäyminen	12
4.	Mihin vapaa-ajankalastus on menossa?	13
4.1.	Uudet kalastajaryhmät	13
4.1.1.	Väline-erikoistujat	14
4.1.2.	Pyydystä ja päästä -kalastajat	15
4.1.3.	Ekokalastajat	16
4.1.4.	Kalabongaajat	16
4.1.5.	Lähiruokakalastajat	17
4.1.6.	Privaattikalastusmatkailijat	17
4.1.7.	Maahanmuuttajat	17
4.2.	Muutosten arviointi, kestävyys ja kalastuksen kehittäminen	18
4.2.1.	Sosiaaliset, eettiset ja taloudelliset seuraukset	18
4.2.2.	Vapaa-ajankalastuksen muutosten ekologiset vaikutukset	20
5.	Tulosten tarkastelu	21
	Viitteet	23

1. Johdanto

Viime aikoina on havaittu merkkejä suomalaisen kalastusharrastuksen tavoitteiden ja käytäntöjen moninaistumisesta. Ruokakalan pyynnin ja virkistytymisen rinnalle ovat nousseet pitkälle erikoistuneet elämyksiä tavoittelevat kalastuskäytännöt. Kalastusta koskevaa lainsäädäntöä ollaan uudistamassa niin, että kestävä kalastuksen tavoite korostuu entisestään. Uusien säädösten toimivuuden ja hyväksyttävyyden varmistamista varten tarvitaan monipuolista tietoa vapaa-ajankalastajista ja heidän suhtautumisesta harrastukseensa.

Määrällistä tietoa vapaa-ajankalastuksen harrastajakunnasta on tuotettu Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksessa (RKTL) laajojen postikyselyiden avulla. Vapaa-ajankalastusta yhtenä luonnon virkistyskäytön muotona on tarkasteltu Metlan kymmenen vuoden välein tekemissä luonnon virkistyskäytön inventoinneissa. Vuosituhanen vaihteessa RKTL tutki monipuolisesti suomalaisten vapaa-ajankalastajien profiilia ja vapaa-ajankalastuksen merkityksiä (Mikkola ja Yrjölä 2003; Toivonen ym. 2003).

Vapaa-ajankalastuksen mittarit -hankkeessa vuonna 2011 selvitettiin alan toimijoiden työpajoissa minkälaisia ekologista, taloudellista ja sosio-kulttuurista kestävyttä ja merkitystä koskevia mittareita voitaisiin parhaiten soveltaa vapaa-ajankalastukseen monipuolisena ja laajojen kansalaispiirien harrastuksena (Eskelinen 2012). Kävi ilmi, että puuttuu tietoa siitä, millaisiin ryhmiin suomalainen vapaa-ajankalastajakunta jakautuu, millainen vapaa-ajankalastaja on ja mihin suuntaan vapaa-ajankalastus harrastuksena on kehittymässä. Tarkemman kuvan saamiseksi tarvitaan, laajojen määrällisten tarkastelujen ohella, hienovaraisempaa perehtymistä siihen millaisia toiveita, tavoitteita, arvostuksia, edellytyksiä ja valmiuksia vapaa-ajankalastajilla on nyt ja tulevaisuudessa. Lisäksi kaivataan tietoa mihin suuntaan vapaa-ajankalastus on muuttumassa.

Tässä *Vapaa-ajankalastaja ryhmäkuvassa* -hankkeen loppuraportissa hahmotetaan vapaa-ajankalastajakunnan monimuotoisuutta ja tarkastellaan uusien ja muuttuvien harrastajaryhmien merkitystä kalastuksen sosiaalisen, taloudellisen ja ekologisen kestävyuden kannalta. Samalla muodostetaan käsitystä siitä miten erilaiset väestöryhmät profiloituvat tiettyntyyppisten kalastuskäytäntöjen pariin. Vapaa-ajankalastuksella tarkoitetaan tässä raportissa muuta kalastusta kuin ammattimaisesti pyyntiä.

Tulokset luovat perustaa laajemmalle tutkimuskokonaisuudelle, jonka tavoitteena on kalastusharrastuksen edistämistä ja uusia kalastuskäytäntöjä palvelevan tiedon tuottaminen. Selvitys on orientoitunut tulevaisuuteen ja sen tuloksia voidaan hyödyntää myös tulevien kyselytutkimusten suunnittelussa sekä kohderyhmiäen että mittariston osalta. Maa- ja metsätalousministeriö on myöntänyt hankkeelle rahoitusta kalatalouden edistämisvaroista.

2. Aineisto ja menetelmät

Tässä raportissa käytetty aineisto koostuu haastatteluista, lehtikirjoituksista, seminaarin alustuksista ja nettikeskusteluista (taulukko 1). Haastateltaviksi valittiin asiantuntijoita, joilla on näkemystä vapaa-ajankalastuksen muutossuunnista. Yhteystietoja kerättiin muun muassa järjestöjen edustajilta, minkä jälkeen noudatettiin niin sanottua lumipallometodia: osa haastatteluista suositteli jonkin erityiskysymyksen kannalta tärkeiksi katsomiaan asiantuntijoita.

Haasteltaviksi valikoitui 10 henkilöä, jotka olivat muun muassa valtakunnallisen järjestötoiminnan, opetuksen tai pyydystarvikeasiantuntemuksensa kautta perehtyneet vapaa-ajankalastukseen (taulukko 1). Kaikki harrastivat monipuolisesti vapaa-ajankalastusta ja monet olivat kalastusalueen tai osakaskuntien aktiiveja. Tutkimuksen informantit sijoittuivat maantieteellisesti seuraavasti: Varsinais-Suomi 2, Pirkanmaa 2, Savo 1, Pohjois-Karjala 1, Pohjanmaa 1, Kainuu 1 ja Lappi 2.

Raportin aineistot

Haastattelut	<i>Lukumäärä</i>
Kalastusalan järjestöjen edustajat	3
Pyydystarvikeliikkeiden edustajat	3
Kouluttajat ja opettajat	2
Kalastuskulttuurin asiantuntija	1
Toimittaja	1
Kalastusalan lehdet	<i>Vuosikerrat/numerot</i>
Kalastuslehti	2011–2013
Erä-lehti	6/2012–3/2013
Urheilukalastaja	1/2011–3/2013
Perhokalastaja	1/2012–3/2013
Internet-sivustot	www.kalastus.com www.vetouistelu.com http://eralehti.fi/keskustelu/
Seminaarit	<i>Esitelmän pitäjät</i>
<i>Vastuullinen vapaa-ajankalastaja</i> -seminaarin 13.11.2013 esitelmät	Mika Vornanen, Anssi Vainikka, Mikko Olin ja Juha Valste

Aineisto hankittiin nauhoitettujen teemahaastatteluiden avulla. Tutkimuksen kannalta erityisen kiinnostavaa oli tietää, mitä muutoksia vapaa-ajankalastajien pyyntimenetelmien, käytäntöjen ja kalastusalueiden osalta on havaittavissa. Asiantuntijoita pyydettiin mainitsemaan tärkeimmät vapaa-ajankalastajaryhmät ja kuvaamaan niissä tapahtuneita muutoksia. Yksi keskeisistä teemoista oli, minäkalaisia uusia kalastajaryhmiä on syntymässä. Lopuksi vastaajia pyydettiin arvioimaan ovatko näköpiirissä olevat muutokset suotavia ja mitä tulisi tehdä kestävän vapaa-ajankalastuksen edistämiseksi.

Keskustelut, jotka kestivät 1-2,5 tuntia, tallennettiin digitaaliselle tallentimelle ja haastatteli ja kirjasi myös kysymyslomakkeelle mahdollisimman yksityiskohtaisesti esiin nousseita näkökohtia. Aineiston analysoinnin yhteydessä haastattelujen keskeisimmät kohdat litteroitiin tallentimelta sanatarkasti.

Kalastusalan lehdistä analysoitiin vuoden 2012 jälkeen ilmestyneet Kalastajalehden, Erä-lehden, Urheilukalastajan ja Perhokalastajan artikkelit ja tiedonannot, joissa oli käsitelty vapaa-ajan kalastuksen uusia trendejä, muutosvoimia ja kalastuksen kestävyyttä. Haarukoinnin tuloksena kertyi 46 artikkelia tai lyhyttä tiedonantoa, joissa käsiteltiin em. teemoja. Aineisto luokiteltiin pääteemojen alle.

Internet-aineistoja haettiin muun muassa Suomen vapaa-ajankalastajien keskusjärjestön (SVK) ylläpitämiseltä keskustelusivulta (www.kalastus.com). Muutamia informantteja mainitsivat vieraillessaan www.vetouistelu.com -sivustolla. Tärkeimmät hakukoneessa käytetyt sanat olivat ”kalastuksen kestävyys” ja ”uudet pyyntitavat”. Näin päädyimme myös Erä-lehden keskustelusivuille (<http://eralehti.fi/keskustelu/>). Internet-aineistoksi, jossa käsiteltiin tutkimuksen kannalta keskeisiä teemoja ajanjaksolla 2006–2013, kertyi tulosteena 120 sivua.

Aineistona käytettiin Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestön lisäksi 13. marraskuuta 2013 järjestämän *Vastuullinen vapaa-ajankalastaja* -seminaarin esitelmien aineistoa. Esitelmän pitäjät olivat kalatalousneuvoja, tutkijoita ja muita kalatalouden erityisosajia. Seminaarin tavoitteena oli valottaa vapaa-ajankalastuksen vastuunäkökohtia. Esitelmistä tehdyt muistiinpanot täydensivät tämän raportin aineistokokonaisuutta ajankohtaisella tiedolla uusien vapaa-ajankalastajaryhmien asenteista, käytännöistä ja uhkakuvista.

3. Kalastajaryhmien muutokset

3.1. Kalastuksen lähtökohdat ja motivaatiot

Haastatellut asiantuntijat luokittelivat tärkeimmät vapaa-ajankalastajaryhmät useimmiten kalastustekniikan mukaan (taulukko 2). Joissain tapauksissa ryhmät nimettiin myös kalastuksen tavoitteiden, käytäntöjen tai pyyntialueiden mukaan. Kalastajien luokittelua hankaloittaa se, että samat kalastajat kuuluvat useaan eri ryhmään.

Haastateltujen kuvailemat tärkeimmät kalastajaryhmät ja niiden ryhmittelyperusteet

Ryhmittelyperuste	Ryhmä
1. Kalastustekniikka	Verkko, katiska, rysä ja merta
	Perho
	Virveli
	Vetouistelu
	Pilkki
	Mato-onki
2. Tavoite, käytäntö	Virkistys, elämys
	Saalis, ruoka
	Matkailu
	Pyydystä ja päästä
3. Pyyntialue	Kesäasunnon lähivedet

3.1.1. Kalastustekniikka

Taulukossa 2 esitelty käytettyjen kalastusvälineiden mukainen yleisluokittelu on karkea - käytännössä ryhmät jakautuvat moneen alaryhmään. Passiivipyydyksillä kalastavien osalta haastatellut mainitsivat useimmiten vain *verkoilla ja katiskoilla* kalastavat. *Rysät ja merrat* mainittiin harvoin. Haastatteluissa esitettiin, että verkoilla ja muilla passiivipyydyksillä kalastavien ryhmään kuuluvat asuvat useimmiten maaseudulla; samoilla kalavesillä on kalastettu monen sukupolven ajan. Passiivipyydyksiä käyttävät ovat usein keski-ikäisiä tai eläkkeelle jääneitä.

Monet asiantuntijat mainitsivat vapaa-ajankalastajien kiinnostuksen passiivisten pyydysten käyttöön hiipuneen. Siihen katsottiin olevan useita syitä: verkkojen kasvanut likaantuminen, särkikalojen runsastuminen ja hylkeiden aiheuttamat vahingot. Myös kalakaverin löytyminen on käynyt aiempaa hankalammaksi. Nuorten katsottiin mieltävän verkoilla tapahtuvan pyynnin työlääksi, eikä edes apu-

mieheksi lähtemien innosta. Eräs informantti tähdensi, että etenkin lähikauppojen kalatiskien runsas ja edullinen kalatarjonta on vähentänyt vesille lähtemisen intoa. Pirkanmaalainen kalatalousasian-tuntija totesi verkkokalastajien reagoivan nopeasti kalakannoissa tapahtuviin heilahteluihin; jos kuhakannat ovat aallonpohjassa, niin verkot voitiin jättää orsille odottamaan parempia aikoja.

Passiivisia pyydyksiä markkinoivan yrittäjän mukaan kysytyimpien verkkojen silmäkoossa on vuosikymmenten kuluessa tapahtunut merkittäviä muutoksia. Kaksikymmentä vuotta sitten myydyimmät verkot olivat solmuväliltään 45 mm; kymmenen vuotta sitten verkot olivat harventuneet jo 50 mm:iin. Viime vuosina kysytyimpien verkkojen solmuväli on ollut 55 mm. Verkkotarvikkeiden myyjän mukaan yli kymmenen vuotta sitten verkonliinoja ja pauloja myytiin paljon erikseen, mutta nykyisin vapaa-ajankalastajat ostavat verkot valmiiksi pauloitettuna. He hankkivat myös aiempaa kestävämpiä ja pitkäikäisempiä verkkoja.

Pyydystarvikkeita myyvän yrittäjän mukaan katiskapyynti on hiljalleen elpynyt, sillä viimeisten kymmenen vuoden aikana markkinoille on tullut aiempaa laajempi valikoima erilaisiin olosuhteisiin soveltuvia ja yhä tehokkaampia katiskoja. Suosion kasvua selittävät osin myös markkinoille tulleet kokoon taitettavat katiskat, joita on helppo kuljettaa autossa ja veneessä.

Ravustus on yleistynyt vuosituhannen vaihteen jälkeen Etelä- ja Keski-Suomen sisävesillä lisääntyneiden täplärapuistutusten myötä. Pirkanmaalaisen kalatalousasiantuntijan mukaan parantuneiden rapusaaliiden ansiosta saksiniekkujen pyynti ei ole enää vain purojen varsia koluavien pikkupoikien hupi. Yhä tavanomaisempaa on nähdä parhaimmilla rapuvesillä mertoja veneestä käsin kokevaa miesväkeä.

Viimeisten kymmenen vuoden aikana *perhokalastus* on saavuttanut yhä laajemman harrastajakunnan suosion, sillä välineiden hinnat ovat merkittävästi alentuneet. Pyyntitapa on innostanut erityisesti kaupunkilaisnuoria, mutta myös virtavesien äärellä asuvia. Erään informantin mukaan perhokalastajien keskuudessa passiivisten pyydysten käyttö ei ole kovin tavanomaista, koska heiltä puuttuu lapsuusaikainen kosketus esimerkiksi verkkokalastukseen.

Osa perhokalastajista on vahvasti sitoutunut harrastuksensa pariin. He valmistavat perhonsa itse, testaavat uusia kalastuskohteita ja -tekniikoita sekä ottavat osaa kalastuskilpailuihin. Nämä ”prokalastajat” etsivät aktiivisesti tietoa eri olosuhteisiin soveltuvista perhoista ja koskikalastuspaikoista muun muassa Internetin keskustelupalstoilta, kalastusalan lehdistä ja kalakavereilta.

Perhokalastajien ei suinkaan aina tarvitse hakeutua lohivesien ääreen, vaan lujasti ”hanttiin laitavia”, elämystä tarjoavia saaliskaloja, on runsaasti tarjolla myös seisovissa vesissä. Hauen lisäksi monet särkikalat ovat viime vuosina kasvattaneet kalastuskohteina suosiotaan. Esimerkiksi toutain on viime vuosina valikoitunut yhä useamman perhokalastajan pyyntikohteeksi. Tähän on antanut mahdollisuuden toutainkantojen elpymisen istutusten ansiosta muutamissa Etelä-Suomen vesistöissä.

Virvelikalastuksen suosio on säilynyt vankkana vuosikymmenestä toiseen, sillä heittokalastukseen soveltuvia vesiä on kaikkialla. Kiinnostusta on ylläpitänyt viimeisen kymmenen vuoden aikana jatkuvasti uudistunut pyyntitekniikka. Vuosittain eri valmistajilta on tullut laaja ja näyttävä repertuaari uusia vaappu- ja vieheuuksia, joiden avulla on voitu parantaa saalisvarmuutta tai nostaa saaliin keskikokoa.

Virvelikalastusta ovat uudistaneet etenkin jerkki- ja jigivieheet. Jerkki on suurikokoinen, yleensä nokkalevytön vaappu-uistin, jolla tavoitellaan lähinnä isoja haukia. Aivan viime vuosina jerkin suosio on taittunut ja osin korvautunut perhovieheen heittokalastuksella virveliä käyttäen (heittoperho eli spinntube -kalastus). Isot hauet iskevät hanakasti tavanomaisia perhoja monin verroin suurempiin

haukiperhoihin. Kookkaan perhon ansiosta uistin liukuu sujuvasti hyvinkin tiiviin vesikasvillisuuden lomassa.

Jerkkiä laajemman suosion on saavuttanut jigiviehe, jossa on lyijypäällä varustettu koukku sekä pehmeästä silikonista valmistettu pyrstö. Jigi on noussut 2000-luvulla etenkin Etelä-Suomessa kuhaa ja ahventa kalastavien viehevalikoimaan. Vielä kymmenen vuotta sitten ennätyskalarekisterin suurimmat kuhat saatiin vaapuilla, mutta nykyisin palkintosijoille nousta lähinnä jigin avulla. Jigikalastajat varustavat veneensä yleensä kaikuluotaimella ja GPS-laitteella. Tekniikka helpottaa syvänteissä ja niihin tahtuvien rinteiden reunoilla liikkuvien kuhaparvien löytämistä. Ahvenen virvelipyynnissä pintavieheet kuten popperit ja nirhat ovat meillä jigejä tuoreempia kapineita.

Vetouistelun suosio elpyi vuonna 1997 voimaan tulleen läänikohtaisen viehelupajärjestelmän myötä. Tällöin pääsy yksityisesti omistetuille ja kalastuskuntien hallinnoimille vesille helpottui, joskin viehekortti antaa mahdollisuuden kalastaa vain yhdellä vieheellä – painovieheen tai syvääjän lisäksi. Vetouistelijat ovat erilaistuneet tavoitteiden ja pyyntikaluston osalta. Haastatteluissa tuotiin esiin, että vetouistelua harjoitettiin vielä kymmenkunta vuotta sitten usein kotivesillä pienillä moottori- ja jopa soutuveneillä. Nykyisin on yhä yleisempää, että uisteluveneet ovat kookkaita ja kalastusmatkaan ottaa osaa 4-5 hengen työ- tai kaveriporukka.

Suurimmissa uisteluveneissä on jopa parikymmentä vapaa ja yhdessä siimassa saattaa olla kaksi tai kolme viehettä. Savolaisen kouluttajan mukaan pitkään kalastusta harrastaneiden vetouistelijoitten kalastus on pitkälle teknistynyttä; kaikuluotaimen lisäksi veneissä on usein autopilotti, navigointilaitte ja karttaplotteri. Osa vetouistelijoista on erikoistunut lohien pyyntiin merialueella. He valitsevat pyyntialueensa sen mukaan missä lohisaaliiden todennäköisyys on suurin. Jotkut ovat käyneet kevätkalassa Tanskan Bornholmin vesillä asti.

Pilkkijöitä näkee yhä harvemmin jäillä, totesivat monet eteläsuomalaiset informantit. Väite pitää paikkansa myös kun tarkastelee pilkkikisoihin osallistuneiden määrän kehitystä; kilpailujen osallistumisaktiivisuus on vähentynyt yhtä lailla piiritasolla kuin paikallisissakin kilpailuissa. Haastattelun toimittajan mukaan osallistumisaktiivisuus on laskenut jyrkimmin ahvensaaliisiin perustuvissa pilkkikisoissa. Pilkkimisharrastusta on eteläisessä Suomessa menestyksekkäästi elvytetty ”tuurikisoilla” (muun muassa miljoonapilkki), joissa pääasiallisena saaliskohteena on ollut kirjolohi. Kilpailut, joissa kaikilla osallistujilla on suunnilleen yhtäläinen mahdollisuus voittaa hyviä palkintoja, näyttäisivät houkuttelevan edelleen runsaasti osallistujia.

Lapissa ja Kainuussa haastateltujen mukaan pilkintä on säilyttänyt asemansa; kalojen narraaminen pohjoisilla keväjäillä on yhä tärkeä kansanhuvi. Tapahtumaan ottavat osaa yhtä lailla etelästä tulleet kalastusmatkailijat kuin paikallisetkin. Lappilaisten keskuudessa pilkkimisestä on tullut entistä useammin koko perheen yhteinen ajanviettotapa. Talvien muuttuminen aiempaa leudoimmiksi lie-nee yksi syy pilkkimisen suosion hiipumiseen eteläisimmässä Suomessa.

Pilkki on mato-ongen ohella lasten ensimmäisiä pyyntivälineitä. Kouluttajat järjestävät mielellään lapsille talvisia tapahtumia: kalastuksen lomassa niissä opetellaan kalojen tunnistusta, käsittelyä ja ruuaksi valmistusta.

Onkiminen on halpa ja vaivaton harrastus, jossa on hyvä saalisvarmuus. Tästä syystä pyyntitapa on usein lasten ja ikäihmisten yhteinen harrastus. Sopivia ahvenen onkipaikkoja löytyy lähes kaikkialta, missä on vettä.

Pydydystarvikkeita markkinoivan informantin mukaan onkiminen on kehittynyt Keski-Euroopan maissa ja Englannissa monipuoliseksi harrastukseksi. Hänen mukaansa näiltä alueilta on levinnyt

maahamme muun muassa pohja- ja kelaonginta. Esimerkiksi moni sitoutuneimmista kalastajista harrastaa keväisin merialueella siian kelaongintaa.

Karpin ongintainnostus on levinnyt Suomeen Keski-Euroopasta 2000-luvun aikana. Karpinkalastus perustuu täysin saaliin vapauttamiseen. Karppeja on istutettu lähes jokaiseen eteläisemmän Suomen isompaan järveen ja pieniin lampiin, joissa saalisvarmuus on suuri. Ilmaston lämpiäminen on luonut karpille hyvät kasvuolosuhteet. Toistaiseksi karpinonginta on pienen piirin harrastus. Myös suutarista on tullut arvostettu urheilukalastuskohde Etelä-Suomen merenlahdissa ja jokisuistoissa. Kalamies.com-sivuston mukaan suutarin voi tavoittaa ongen päähän aina Pohjois-Savo ja Keski-Pohjanmaata myöten, istutusten ansiosta.

3.1.2. Tavoitteet ja käytännöt

Haastatellut asiantuntijat käyttivät vapaa-ajankalastajien luokitteluperusteina myös sitä minkälaisia tavoitteita he asettavat toiminnalleen ja minkälaiset ovat kalastajien saalista koskevat käytännöt. Virkistäytyminen ja elämykset ovat keskeisiä motiiveja etenkin kaupungeissa asuville harrastajille. Eteläsuomalaisen pyydystarvikkeita markkinoivan informantin mukaan monet sitoutuneimmista heitokalastajista suuntaavat kalastusmatkansa vesistöihin, missä on isoja lohikaloja. Etelä-Suomessa elämyksiä tarjoavat yleisemmin hauki ja toutain. Innokkaimmille kalamiehille saaliskalan valokuvaaminen ennen vapauttamista on kalastusmatkan täyttymys. Heille kalan ruokakäyttö on toissijaista; luonnossa lisääntyviä kaloja mieluummin paistinpannulle kelpuutetaan itse pyydetty kirjolohi tai kaupasta ostettu Norjassa kasvatettu lohi. Erityisesti aloittelevat tai satunnaisesti perhoilla pyytävät kalastajat hakevat elämyksiä myös jokeen istutetun kirjolohen narraamisesta.

Virkistäytymisarvot ovat vahvasti läsnä myös onkimisessa ja pilkkimisessä. Kalaan ei lähdetä yksistään saaliin takia vaan rentoutumaan työkiireiltä ja nauttimaan luonnosta. Toisaalta monet tavoittelevat saaliiksi syömäkaloja, etupäässä ahventa.

Passiivisilla pyydyksillä kalastaessa ruokakalan pyynti nousee yhä tärkeämmäksi, vaikka virkistäytyminen ja luonnossa oleilu kuuluu olennaisena osana vesillä olemiseen. Kalastuskulttuurin tutkija ja Lapissa haastatellut asiantuntijat korostivat itse kalastetun saaliin ruokakäytön yhteiskunnallista merkitystä: Lapissa vapaa-ajankalastajat ovat usein kotitarvekalastajia, joille verkoilla pyydetty kala tarjoaa ruokapöytään merkittävää leivän jatketta. ”Pyydystä ja paista” -kalastuskulttuuri kytkeytyy haja-asutusalueella harjoitettavaan luonnonvarojen moninaiskäyttöön, jossa kalastuksen ohella metsätetään, marjastetaan ja sienestetään.

Passiivisilla pyydyksillä saadaan ajoittain runsaasti särkikaloja tai kuoreita, joita kalastajat hyödyntävät vaihtelevasti omassa taloudessaan. Ei ole kovin tavatonta, että vähäarvoiseksi luokiteltuja kaloja savustetaan tai ruotoisia särkikaloja jauhetaan kalamassaksi. Itse pyydetyn kalan hyödyntämiskulttuuri monipuolistuu sitä enemmän mitä kauempana suurista asutuskeskuksista kalastetaan. Eräs informanteista esitti, että kasvatetun kalan ympäristöhaitat ja niiden mahdollisesti sisältämät lisäaineet asettavat kotivesiltä pyydetyn kalan etusijalle.

Kaupunkilaisperheet ovat ottaneet omakseen ”kotoilun”. Siinä arvostetaan itse hankittuja luonnontuotteita. Olennaisena osana kotoilun käytäntöihin kuuluu maukkaan aterian kokkaaminen itse pyydystetyistä kaloista.

Kaksi lappilaista informanttia korostivat vapaa-ajankalastuksen tuomia matkailutuloja lohijokien varsien paikallistalouksille. Teno- ja Torinonjoki houkuttelevat kalastusmatkailijoita eniten. Myös Simojoella kerrottiin käyvän yhä runsaammin matkailijoita. Lohisaaliit ja kalastajien määrä heilahtelivat käsi kädessä.

Yksi Etelä-Suomessa asuva informantti korosti vapaa-ajankalastajien luokittelussaan pyydystä ja päästä -käytäntöä. Siinä korostuvat usein virkistykSELLiset ja lohikalojen suojelun näkökohdat. Pyydystä ja päästä -kalastajia on erityisesti perhokalastajien keskuudessa. Elämyshakuiset perhokalastajat tavoittelevat saaliikseen useimmiten lohikaloja, joiden kantojen suojelua on viime vuosina alettu korostaa yhä painokkaammin. Lohikalojen ohella pyydystä ja päästä -kalastusta harjoitetaan myös hauen virveli- ja kuhan jigikalastuksessa. Kun kalaa on runsaasti tarjolla, pyritään kalastamaan vain halutun kokoisia ruokakaloja, muut kalayksilöt vapautetaan. Pyydystä ja päästä -kalastus on yleistä myös toutaimia kalastavien keskuudessa. Myös karpin tai suutarin onkijat vapauttavat normaalisti saaliinsa.

3.1.3. Pyyntialue

Kaksi haastateltua pyydystarvikkeiden myyjää mainitsi, että vapaa-ajanasukkaat ovat heille merkittäviä asiakkaita. Heidän mukaansa vapaa-ajanasukkaat pysyttelevät kalastaessaan usein mökkipaikkansa lähivesillä ja tavoittelevat saaliikseen ensisijaisesti ruokakalaa. Kalastajaryhmän tärkeimpinä pyyntivälineitä pidettiin verkkoa, katiskaa ja virveliä. Monet asiantuntijat katsoivat virvelikalastajien koostuvan etupäässä kesäasukkaista.

Vaikka moni kalastaa mökki- tai asuinpaikkansa lähivesillä, niin yleisesti vapaa-ajankalastajien liikkuvuus on lisääntynyt. Informantit mainitsivat kalastusvälineisiin paljon investoineiden suuntaavan kalamatkansa sinne missä kulloinkin ovat runsaimmat kuha- tai taimenkannat. Kymmenen viime vuoden kuluessa monet aiemmin merialueella taimenia uistelleet ovat hakeutuneet sisävesille, jossa kuhakannat ovat vahvistuneet. Taimenen uisteliijoille hokuttelevin sisämaan kohde on Inarijärvi.

Edellä mainitut ”prokalastajat” ovat kolonneet Suomen merkittävimmät urheilukalastuspaikat. Luonnontilaisten vesistöjen tarjoamia elämyksiä etsiessään monet ovat matkustaneet ulkomaille, esimerkiksi Norjaan tai Pohjois-Venäjälle. Eksoottisten kalalajien pyyntiin on lähdetty esimerkiksi Kuuban vesille tai Malediiveille saakka. Kimmokkeet uusiin kalastuskohteisiin saadaan usein kalastuslehtien matkakuvauksista ja Internetin matkaesitteistä. Ulkomaan kohteisiin hakeutuvat hanakammin perho- ja virvelikalastajat.

3.2. Aktiivisuus ja sosiaalinen kanssakäyminen

Passiivisilla pyydyksillä kalastetaan yleensä koti- tai mökkipaikkakunnalla, osakaskuntien vesillä. Tällöin kalastajat hyötyvät toimivasta paikallisesta päätöksenteosta sekä yhteisön tarjoamasta tiedosta ja tuesta. Jo pyyntiluvan hankkiminen edellyttää vuorovaikutusta paikallisten ihmisten kanssa. Verko-, katiska- ja rysäkalastajat keskustelevat melko harvoin Internetin kalastussivuilla. Tähän ei ole katsottu olleen tarvetta, sillä passiivisilla pyydyksillä kalastavien kalastuskäytännöissä muutokset ovat melko verkkaisia ja ryhmään kuuluvat kalastajat kommunikoivat mieluummin henkilökohtaisella ja paikallisella tasolla.

Monelle vapakalastajalle sosiaalinen media on keskeinen viestintäkanava. Se on tärkeä tietolähde muun muassa uusia kalastuskohteita kartoitettaessa. Keskustelusivuilla vaihdetaan kokemuksia esimerkiksi siitä, mistä vesistöistä on saatu hiljattain suurimmat kalat ja minkälaiseen perhoon tai vieheeseen vonkaleet ovat tarttuneet. Kiinnostavat kalapaikat saattavat olla satojen kilometrien päässä kotikonnuilta. Tällöin kalastajat ottavat ennalta selkoa kalastuskohteen luonnonoloista ja kalastuskesongin etenemisestä. Esimerkiksi Tornionjoella tai Tenolla kalastavat hankkivat Internetin

kautta tietoa jokiveden korkeudesta, kalastajien runsaudesta ja saaliista. Kalastusmatkalle lähdetään yleensä vasta silloin kun olosuhteet saaliin saamiseksi ovat otolliset.

Älypuhelin tarjoaa vapakalastajille mahdollisuuden reaaliaikaiseen viestintään. Kalastusalan opetukselta vastannut informantti kertoi erään oppilaan sanoneen: ”*Mun on pakko pitää [kala] kun känny jäi koululle*”. Opettajan mukaan nuoret haluavat jättää isoista ja erityisistä kaloista muistoksi kuvallisen trofeen, joka laitetaan Facebook-sivustolle. Aktiivisimmat harrastajat toimittavat YouTubeen tai Facebook-sivustoilleen kypäräkameralla kuvattuja kalojen väsytysvideoita.

Kalastusmatkailijoiden tiedonvälityspaikkoina voivat olla kalastusalan liikkeet, matkailuyritykset ja jokivarsien taukopaikat. Kalastusoppien ja -innoituksen lähteinä ovat usein ulkomaalaiset kalastusvideot, joiden laadusta ja sisällöstä käydään Internetissä paljon keskusteluja. Vetouistelun harrastajat kommunikoiivat yleisesti oman keskustelusivustonsa (vetouistelu.com) kautta, mutta myös paikalliset kalastajajärjestöt ovat monelle merkittävä yhteydenpitokanava.

Jotkut informanteista kertoivat, kuinka kalastuskerhosen merkitys sosiaalisena foorumina on vähentynyt sitä mukaan kun sosiaalisen median käyttö on yleistynyt. Nuoret oppivat vapakalastuksen käytännöt yhä useammin toisiltaan, Internetistä ja kalastusalan lehdistä. Varsinkin kaupunkilaisperheissä vanhempien merkitys tiedon ja taidon välittäjinä on vähentynyt. Sen sijaan haja-asutusalueilla, ja etenkin Lapissa, jossa pilkkiminen tai verkkokalastus on monesti perheen yhteinen harrastus, kalastuskäytännöt opitaan edelleen yleensä kotona.

4. Mihin vapaa-ajankalastus on menossa?

4.1. Uudet kalastajaryhmät

Haastatellut asiantuntijat tarkastelivat vapaa-ajankalastuksen kehityssuuntia joko pyyntitekniikan tai arvovalintojen kautta. Haastateltujen puheista oli nostettavissa esiin seuraavat vapaa-ajankalastuksessa kasvaviksi koetut ryhmät: väline-erikoistujat, pyydystä ja päästä –kalastajat, ekokalastajat, kalabongaajat, lähiruokakalastajat, privaattikalastusmatkailijat ja maahanmuuttajat (taulukko 3). Kalastajaryhmät eivät ole toisensa pois sulkevia, vaan esimerkiksi privaattikalastusmatkailijat ovat usein myös väline-erikoistujia. Taulukkoon 3 on koottu haastattelujen ja muun aineiston pohjalta lyhyet luonnehdinnat tunnistettujen kalastajaryhmien tärkeimmistä motiiveista. Monet kalastajaryhmistä eivät ole uusia, vaan kyse voi olla myös viime vuosina elpyneestä ja suosiota lisänneestä harrastuksesta.

Kalastusalan lehtien ja Internetin keskusteluissa nousivat selvästi esiin pyyntitekniikkaan ja kalustoon erikoistuneet kalastajat. Etenkin kalabongauksesta on tullut yhä tavanomaisempi kirjoittelun ja kokemuksen vaihdon aihe. Myös lähiruoka- ja privaattimatkailukalastuksesta on noussut Internet-sivuille ohut häivähdys. Sen sijaan maahanmuuttajien kalastuksesta ei löytynyt mainintoja Internet-aineistostamme, lukuun ottamatta maahanmuuttajien Suomeen tuomaa karpin kalastusta.

Näköpiirissä olevat uudet tai merkitykseltään kasvavat ryhmät.

Kalastajaryhmä	Esille tuodut päämotiivit
Väline-erikoistujat	saalisvarmuuden parantaminen, isojen kalojen tavoittelu
Pyydystä ja päästä -kalastajat	elämysten tavoittelun yhdistämien kalakantojen kestävyys
Ekokalastajat	kalavarojen kestävä käyttö, kalastuksen hiilijalanjäljen pienentäminen
Kalabongaajat	saalislajien kirjaaminen, eri kalalajien ekologiaan ja vesistön tilaan perehtyminen
Lähiruokakalastajat	kalaston monipuolinen hyödyntäminen, ekologiset seikat
Privaattikalastusmatkailijat	yksityisyyden ja luonnonkantojen tavoittelu
Maahanmuuttajat	ruokakalojen, myös ns. vähäarvoisten lajien pyynti

4.1.1. Väline-erikoistujat

Väline-erikoistujat pyrkivät kehittämään pyyntitekniikkaa saadakseen aiempaa enemmän ja isompia saaliskaloja. Erityisesti kalastustarvikeliikkeiden edustajat puhuivat haastatteluissa väline-erikoistujista. Väline-erikoistumisen pioneereja ovat lähinnä Etelä-Suomessa asuvat ”prokalastajat”, jotka vaihtavat kokemuksiaan säännönmukaisesti kalastusalan lehdissä tai Internet-palstoilla. Pyyntivälineitä ja -kalustoa sekä isojen kalojen pyyntiä koskevat uutuustrendit kytkeytyvät vahvasti hauen ja kuhan kalastukseen. Esimerkiksi heitto-perho tekee tuloaan myös sisävesille, jossa menetelmä on otettu käyttöön hauen ohella myös ahventen ja siikojen narraamisessa. Uutuusvälineistö otetaan sisävesillä yleiseen käyttöön monesti useita vuosia myöhemmin kuin eteläisillä rannikkovesillä.

Eteläsuomalaisten asiantuntijoiden mukaan jigikalastukseen on tuloillaan uusia pyyntitekniisiä alaryhmiä, kuten pysty- eli vertikaalijigaus ja pohjapainojigaus (drop shottin). Pystyjigaus on pilkinän kaltainen kalastusmuoto, jonka harjoittaja varustaa pienehkön veneensä kaikuluotaimella ja sähkömoottorilla. Tekniikka auttaa kalaparvien etsimisessä ja helpottaa syvänteiden reunoilla jurottavien tai välivedessä syönnöstävien kuhien löytämistä. Jigin uittaminen kaikuluotaimen anturin alla tarjoaa kalastajille jännittäviä elämyksiä; vieheen tuntumassa uivien kalojen tarkkailu tuo kalastukseen uutta sisältöä.

Pyydystarvikkeita eteläisessä Suomessa markkinoivan informantin mukaan jigikalastus pohjapainon avulla on heittokalastusmuoto, jossa siiman päässä alimmaisena on pelkkä paino ja sen yläpuolella painoton koukku sekä jigi. Viehemenetykset jäävät vähäisiksi, koska koukku on pohjan yläpuolel-

la ja paino alimpana. Kuhan kalastuskautta pidentäneiden uusien jigaustekniikoiden suosio on toistaiseksi rajoittunut lähinnä lounaisille merialueille, mutta menetelmien oletetaan levittäytyvän myös sisävesien tärkeimmille kuhavesille.

Pyydystä ja päästä -kalastuksessa monet ovat siirtyneet kolmihaaraisista yksihaaraisien ja väkäsettömien koukkujen käyttöön. Ratkaisuilla on pyritty rajoittamaan kalan tarttumakohta leuka-alueeseen, josta koukku on mahdollisimman helposti ja nopeasti irrotettavissa. Kolmihaaraisesta kokusta luopumalla pienennetään vapautettavan kalan menehtymisriskiä.

Kalastusteknisten trendien uskotaan lähivuosina ulottuvan myös vesikulkuneuvoihin. Eteläisessä Suomessa pyydystarvikkeita myyvä informantti uskoi kelluntarenkaasta ja kajakista käsin tapahtuvan kalastuksen suosion kasvuun. Kalojen on havaittu suhtautuvan pelottomasti ilmatäytteistä kelluntarengasta kohtaan, minkä ansiosta on voitu kalastaa tuloksellisesti vaikkapa tuikkivan ahvenparven keskellä. Kajakki ja kelluntarengas helpottavat kalastusretkien ulottamista kohteisiin, joiden saavutettavuus olisi muutoin vaikeaa.

Pyydystarvikkeita markkinoivan informantin mukaan kanootit ja erityisesti kajakit ovat viime vuosina löytäneet tiensä nimenomaan heittokalastajien apuvälineiksi. Nämä kevytvenetyypit eivät tarvitse veneluiskaa, joten kalastusretket voi suunnata erämaalammille tai vaikeapääsysten jokien varsille. Kajakit voi myös varustaa sähköperämoottorilla, ja heittokalastuksen ohella veneissä voi pilkkiä tai harjoittaa mato-ongintaa. Kevytveneestä onnistuu myös vetouistelu, jolloin perässä vedetään perhoa, vaappua tai lusikkauistinta.

Sukelluskalastus on vanha pyyntitapa, jota harjoitetaan vapaasukellusvälinein ja harppuunan avulla. Vaikka pyyntitekniikka on säilynyt pääpiirteissään ennallaan, Lounais-Suomessa pyyntivälineitä markkinoivan informantin mukaan kiinnostus pyyntitapaa kohtaan on viime aikoina selvästi kasvanut. Harrastusinnon kasvu perustuu osin kalastajien mahdollisuuteen valita saaliskala yksilöllisesti, eikä sivusaalista tule. Sukelluskalastus on melko vaativa harrastus ja saalismäärät jäävät pääsääntöisesti pieniksi.

4.1.2. Pyydystä ja päästä -kalastajat

Pyydystä ja päästä -kalastuksen suosio on ollut kasvussa elämyksiä janoavien ”prokalastajien” keskuudessa. Useilla koskikalastuspaikoilla kalastussäännöt sallivat vain väkäsettömien koukkujen käytön tai ainakin niiden käyttö on suositeltua. Kalojen hellävaraista vapautusta edistäviä välineitä ovat kalahaavin ohella kalakoukun katkaisupihdit, kidanavaaja ja vapautusmatto. Vornasen (esitelmä 13.11.2013) mukaan saaliskalojen dokumentointi on tärkeä osa pyydystä ja päästä -kalastusta. Tällöin kalastaja tarvitsee myös vaa’an saaliskalan punnitukseen ja digikameran saaliin kuvausta varten. Ot-sakamera saattaa kuulua innokkaimpien kalastajien vakiovarusteisiin.

Haastatellun toimittajan mukaan pyydystä ja päästä -kalastus ei rajoitu yksinomaan virtavesien jalokaloihin, vaan yhä yleisemmin järvillä tai merellä kalastavat vapauttavat myös mitantäyttäviä haukia ja kuhia. Sen sijaan Lapissa tai Kainuussa haukia ei vapauteta vesistöön. Näillä alueella kalat käytetään joko omassa kotitaloudessa aterian raaka-aineena tai heitetään luontoon eläinten ruuaksi. Näin toimiessaan kalastajat pyrkivät vähentämään ylitiheiden haukikantojen muulle kalastolle aiheuttamaa predaatiota.

Eteläisessä Suomessa kalojen vapauttaminen ei koske yksinomaan esimerkiksi alamittaisia kalayksilöitä, vaan myös kaikkein kookkaimmat vonkaleet saatetaan jättää kasvamaan. Eteläsuomalaisen kalatalouden asiantuntijan mukaan isojen kalojen takaisinpalautuksella pyritään suojelemaan arvokkainta geeniperimää.

4.1.3. Ekokalastajat

Ekokalastus on toisinaan lähellä pyydystä ja päästä -kalastajien käytäntöjä ja ideologiaa, mutta ekokalastajat nostavat esille laajempia vapaa-ajankalastajien luonnonvarojen kestävään käyttöön liittyviä eettisiä kysymyksiä. Savolaisen kouluttaja ja pirkanmaalainen toimittaja olivat panneet merkille, kuinka kalavesien äärellä liikkuvat ovat yhä yleisemmin alkaneet keskustella kalakantojen kestäväyyden ohella myös esimerkiksi vetouistelijan jälkeensä jättämästä hiilijalanjäljestä. Tämä huolenaihe nousi esiin muutamissa nettikommenteissa:

”...uistellessa poltan kesässä satoja litroja bensaa, mikä painaa luonnonystävän mieltä”.

Kalastajat pyrkivät yhä määrätietoisemmin investoimaan ekologisesti kestävämpään kalustoon. Bensiinikäyttöiset ja tehokkaat moottorit ovat osittain korvautuneet sähkömoottorilla.

Haastatellun toimittajan mukaan ekologisesti ajattelevia kalastajia tulee lähivuosina näkymään kalavesillä yhä enemmän. Tämän ideologian omaksuneet henkilöt suosivat kalastuskohteita, jonne voi kävellä tai pyöräillä. Myös kalastuskulttuurin tutkija arveli, että osa vapaa-ajankalastajista ryhtyy lähivuosina soutamaan ja hiihtämään kalapaikoille.

Kalastuskulttuuriin perehtynyt informantti arveli, että osa vapaa-ajankalastajista tulee lähivuosina suosimaan uusiutuvista materiaaleista valmistettuja pyyntivälineitä. Tällöin kysymykseen tulevat esimerkiksi puiset kalakoukut, merrat tai liistekatiskat. Jos kalastajat valitsevat pyyntivälineensä pitkäikäisyyden perusteella niin verkko, katiska ja nuotta saavuttavat vapaa-ajankalastajien keskuudessa nykyistä laajempaa suosiota. Informantin mukaan kalastajat voisivat pienentää hiilijalanjälkeään myös investoimalla yhteisiin pyydyksiin ja veneisiin.

Haastatteluissa tuli ilmi myös, että kalastaessa syntyvä suuri viehehävikki koetaan usein harmillisena. Tästä syystä käytetyt ja itse valmistetut uistimet ovat viime vuosina nousseet yhä suosituimmiksi. Monella kalastajalla on ajan mittaan kertynyt vieheitä niin paljon, että kalapakit pursuavat niiden runsaudesta. Käytettyjen vieheiden käyttö on saanut potkua Internetin tarjomasta mahdollisuudesta käydä vaivattomasti kauppaa käytetyillä kalastustarvikkeilla. Tässä suuntauksessa on merkkejä ekologisesta ajattelusta (Anon 2012).

4.1.4. Kalabongaajat

Useimmat Etelä-Suomessa haastatelluista mainitsivat uutena kalastajaryhmänä kalabongaajat eli fongaajat. Fongauksessa, jota kutsutaan myös lajikalastukseksi, kalastaja yrittää useimmiten vapavälineitä käyttäen kalastaa esimerkiksi vuorokauden tai vuoden aikana mahdollisimman monta kalalajia. Tähän ryhmään kuuluvat ovat usein luontoharrastajia ja kiinnostuneet kalojen ekologiasta ja vesiympäristön tilasta. Fongaus on saavuttanut suosiota etenkin nuorten luontoharrastajien parissa: monet heistä eivät harjoita muuta kalastusta.

Tavoittaakseen harvinaisempia ja vain tietyillä vesistöalueilla esiintyviä kalalajeja fongauksen harrastaja joutuu perehtymään kalakirjallisuuden avulla kalojen ekologiaan, vesistön laatuun ja eri kalalajien levinneisyysalueisiin. Innokkaimmat fongarit ovat valmiit ajamaan harrastuksen vuoksi satoja kilometrejä saadakseen tietyn lajin. Tavallisin fongauksen muoto on koota havainnoista ”vuosipinnoja”. Samalla jokainen fongari kirjaa ylös saamiaan elämänpinnoja eli uusia saalislajeja joita harrastuksen edetessä sattuu kohdalle aina vain harvemmin.

Haastatellun toimittajan mukaan kalabongaaja voi pitää kirjaa eri tavoin saaduista saalislajeista: esimerkiksi kuinka monta onnistuu saamaan perhovälineillä, virvelillä, jäältä pilkkimällä, oman kotikaupungin vesiltä, mökkijärveltä ja rantalaiturilta. Fongauksen voi laajentaa myös passiivipyydyksiin. Kalabongausta on viime vuosina tuotu suurelle yleisölle tutuksi Helsingissä, Kotkassa ja Joensuussa

järjestettävissä Kalamaraton-tapahtumissa. Niissä kolmihenkiiset joukkueet pyydystävät vuorokauden aikana mahdollisimman monta eri kalalajia.

4.1.5. Lähiruokakalastajat

Useat informantit uskoivat lähivesiltä itse pyydetyn kalan arvonnousuun. Lähiruokakalastajat korostavat kotivesiltä pyydetyn kalan terveellisyyttä ja puhtautta sekä pyrkivät kuluttamaan mahdollisimman vähän ulkomailla tuotettuja kaloja. Ruokakalojen pyyntiin soveltuvat erityisen hyvin passiiviset pyydykset, joilla paikallisia kalakantoja kyetään hyödyntämään monipuolisesti.

Ammattikalastajien väheneminen ja sitä kautta paikallisen kalan saatavuuden heikkeneminen voi lisätä itse pyydetyn kalaruuan merkitystä. Tähän saattaa paikoin limittyä myös kalakantojen hoitoon liittyvä ekologinen näkökulma: passiiviset pyydykset tarjoavat tilaisuuden harventaa myös ylisuuria särkikalakantoja ja hyödyntää niitä omassa taloudessa.

Lähiruokaideologiasta on orastavia esimerkkejä myös vapakalastukseen sitoutuneiden parissa. Uutena ajan ilmiönä voidaan nähdä ”Feelishing” eli vapaa-ajankalastuksen filosofia, jossa keskeisenä tavoitteena on kiireetön tunnelma. Feelishingissä jokainen kala on saamisen arvoinen. Olennaisena osana filosofiaan kuuluu lähivesiltä itse pyydetty ruokakala (www.feelishing.com).

4.1.6. Privaattikalastusmatkailijat

Kainuulaisen pyydystarvikeliikkeen edustajan mukaan pyydystä ja päästä -kalastusta harjoittavista on viitisen vuotta sitten eriytynyt suuria summia kalastusharrastukseensa sijoittava kalastajaryhmä:

”Selkeästi on havaittavissa, että ihmiset on valmiita laittamaan rahaa enemmän rahaa. Ne laittaa tuhat viiva kakstuhatta euroa rahaa siihen viikon kalastamiseen, kun ne saa privaattia, pikkasen rauhaa ja hyvän mestan. Eli tämä on yks iso ryhmä. On ihan järkyttävän hintasia reissuja, koko ajan buukattu täyteen sen takia että niille löytyy halukkaita. Ne paikat on yleensä C&R kalastuspaikkoja”.

Tämän ryhmän kalastajat ovat innokkaita kalastuksen harrastajia, jotka liikkuvat kalavesillä muutamien hengen ryhmissä. Kainuulaisen informantin mukaan privaattikalastusmatkailijat tavoittelevat isojen vonkaleiden ohella yksityisyyttä; mahdollisimman luonnontilaisen joenpätkän tulisi olla yksinomaan heidän käytössään. Privaattikalastusmatkailuun soveltuvat kalastuskohteet ovat parin viime vuoden aikana olleet sesonkiaikoina varattuja. Yksityisyyttä suosivat kalastajat arvostavat Metsähallituksen Pohjois-Suomessa ja Kainuussa hallinnoimia virtavesiä, joissa on luonnontilaisia harjus- ja taimenkantoja.

Privaattikalastusmatkailijat odottavat paikallisilta yrittäjiltä yleensä korkeatasoisia majoituspalveluja. Kainuulaisen informantin mukaan privaattikalastusmatkailijat kuuluvat suuriin ikäluokkiin, joilla on pitkän työuransa ansiosta runsaasti rahaa sijoitettavaksi harrastukseensa. Suomen virtavesissä lisääntyvien lohikalakantojen heikko tila ja erämaisten kalastuskohteiden vähäisyys saavat privaattikalastajat suuntaamaan kalastusmatkansa usein ulkomaille, erityisesti Pohjois-Norjaan tai Pohjois-Venäjälle.

4.1.7. Maahanmuuttajat

Asiantuntijat mainitsivat uutena kasvavana kalastajaryhmänä maahanmuuttajat, jotka ovat useimmiten kotoisin Kaakkois-Aasiasta tai Venäjältä. Internet-aineistosta ei löytynyt juurikaan mainintoja maahanmuuttajien harjoittamasta luonnossa lisääntyvien kalojen pyynnistä, mutta karpin kalastuksen kerrottiin tulleen Suomeen maahanmuuttajien mukana.

Informanttien mukaan kalastavien maahanmuuttajien päällimmäisenä tavoitteena on ruokakalorien pyynti. Maahanmuuttajat arvostavat kaikkia saaliiksi saamiaan kaloja, myös suomalaisten vähäarvoisina pitämiä särkikaloja ja kuoretta. Vieraasta kulttuurista tulleet eivät myöskään ole pyyntipaikan suhteen valikoivia, vaan heille kelpaavat myös pienvedet. Maahanmuuttajat tavoittelevat saalista yleensä vapavälinein. Onki, pilkki ja virveli kuuluvat heidän vakiovälineistöön. Pyydystarvikkeita välittävän informantin mukaan jotkut maahanmuuttajat ovat kalastaneet menestyksekkäästi myös verkoilla ja rapumerroilla.

4.2. Muutosten arviointi, kestävyys ja kalastuksen kehittäminen

Haastatteluissa asiantuntijoilta pyydettiin näkemyksiä siitä, ovatko heidän havaitsemansa vapaa-ajankalastuksen muutokset suotavia. Lisäksi kysyttiin, mitä tulisi tehdä kestävän vapaa-ajankalastuksen edistämiseksi. Haastatteliija pyysi informanttia arvioimaan muutoksia ja edistämistarpeita erikseen sosiaalisen, taloudellisen ja ekologisen kestävyuden näkökulmista.

Kestävän kehityksen ulottuvuuksien määrittelytapoja on runsaasti ja käytännössä ne kietoutuvat vahvasti toisiinsa. Eskelinen ym. (2013) kytkivät sosiaaliseen ulottuvuuteen muun muassa vapaa-ajankalastuksen tuottaman sosiaalisen hyvinvoinnin, intressiryhmien väliset suhteet, kalavesille pääsyn ja eettiset kysymykset. Sosiaaliseen kestävyteen yhdistetään usein myös kulttuurinen kestävyys: kehitys on sopusoinnussa siihen osallistuvien ihmisten kulttuuristen käsitysten kanssa (Rannikko 1999).

Vapaa-ajankalastuksen taloudellinen ulottuvuus sisältää kalastajien rahankäytön erityisesti kalastusvälineisiin ja matkailuun sekä niistä koituvat paikallistaloudelliset ja laajemmat vaikutukset. Julkinen rahoitus perustuu käyttäjä maksaa -periaatteelle. Kalastuksen lupajärjestelmän tuottamat tulot käytetään sekä julkisessa taloudessa että omistajatahoilla toiminnan rahoittamiseen ja vapaa-ajankalastuksen edellytysten kehittämiseen (Muje ym. 2010).

Usein kalastus määritellään ekologisesti kestäväksi silloin kun toiminta on sopusoinnussa biologisen monimuotoisuuden kanssa eikä vaaranna kalavarojen ja ekosysteemin säilymistä. Vapaa-ajankalastus vaikuttaa kalastoihin yleensä niin, että kookkaiden petokalojen määrä on pienempi kuin se olisi kalastamattomissa oloissa (Eskelinen ym. 2013). Kalastuksen ekologiseen ulottuvuuteen voidaan lukea myös pohdinnat toiminnan aiheuttamasta laajemmista vaikutuksista ympäristöön, esimerkiksi hiilijalanjäljestä.

4.2.1. Sosiaaliset, eettiset ja taloudelliset seuraukset

Haastatellut asiantuntijat pitivät uusia kalastuskäytäntöjä pääsääntöisesti kestävinä. Eniten käytiin keskustelua pyydystä ja päästä -kalastuksen hyväksyttävyydestä. Eteläisessä Suomessa haastatellut katsoivat, että pyyntikäytäntö saattaa vaurioittaa joitakin kalayksilöitä, mutta he pitivät sitä kalakan-
tojen suojelun nimissä hyväksyttävänä. Lappilaiset järjestöjen edustajat näkivät pyydystä ja päästä -kalastuksessa pääosin epäeettisiä piirteitä:

”Ollaan [pyydystä ja päästä -kalastajat] kalakantojen suojelijoita, mutta ei haluta ymmärtää mitä sille kalalle tapahtuu. Se ei ole välttämättä hyvä teko, mistä puhutaan. Lappilaiseen kotitarvekalastukseen, vapaa-ajankalastukseen ei ole koskaan kuulunut tyhjänpäiväinen leveily, että saalis pitää kuvata ja levittää kuvia muille ihmisille ja laittaa kala takaisin vesistöön sen jälkeen”.

Kielteinen asenne pyydystä ja päästä -kalastusta kohtaan on myös Suomen Eläinsuojeluyhdistyksellä (Valsteen esitelmä 13.11.2013). Pyydystarvikkeita välittävä informantti korosti, että ristiriidat

voivat kietoutua paikallisyhteisön ja sen ulkopuolisten kalastajien välisiksi. Esimerkiksi erään Kainuun taimenjoen paikalliset heittokalastajat vastustustavat pyydystä ja päästä -kalastusta, mutta ovat joutuneet taipumaan ulkopuolelta asetettuihin normeihin.

Virtavesissä, joihin on istutettu kirjolohta, saattavat samanaikaisesti kalastaa tavoitteiltaan kaksi erilaista kalastajaryhmää: syömäkalojen tavoittelijat ja sitoutuneimmat harrastajat, jotka etsivät luonnossa lisääntyvien kalojen tarjoamia elämyksiä. Kaksi pyydystarvikkeita välittävää informanttia totesi, kuinka kalastajien erilaiset tavoitteet ja tilanahtaus karkottavat etenkin pyydystä ja päästä -kalastusta suosivat ”prokalastajat” muihin kalastuskohteisiin.

Internetin kalastussivustoilla keskustelijat kiittelivät televisiossa viime vuosina lisääntyntä kalastusaiheisten ohjelmien tarjontaa. Yksi koko perheen suosikeista on ollut sarja kahden suosikinäyttelijän ja Kenraali Pancho -nimisen koiran kalastusretkistä Pohjoiskalotin maisemissa. Ohjelma opetti, ettei tarvitse olla taitava saadakseen kalastamisesta mieleenpainuvia elämyksiä.

Jotkut haastatelluista eivät halua seurata, ainakaan järjestelmällisesti, Internetissä käytyjä keskusteluja, koska ne ovat liian kärkeviä ja omista intresseistä kumpuavia. Kärjistyneet kannanotot näkyvät sanomalehtien yleisönosaston kirjoittelussa ja kalastusalan lehtien sivuilla. Niissä on jopa esitetty passiivipydyksiä koskevien pyyntirajoitusten ulottamista jokisuiden edustojen ulappavesille (valtion vesialueille) lohikalojen jokinousun turvaamiseksi (Harjula 2012). Eräkirjailija Olli Kauhanen (2012) on ehdottanut Perhokalastaja-lehdessä vielä rajumpia kieltoja: ”Olisi päästävä eroon saaliskeskeisestä ajattelusta. Sopeutuminen tulisi aloittaa verkkokalastuksen kieltämisellä. Ihan jo sen vuoksi, että Suomi on lähes ainoa valtio maailmassa, jossa se on sallittua”.

Monet haastatelluista katsoivat pyydystä ja päästä -kalastuksen saaneen harrastajakunnan lukumäärään nähden suhteettoman suuren näkyvyyden. Passiivisten pyydysten myyntiin erikoistunut informantti oli huolestunut mediassa yleistyneestä verkkokalastuskriittisestä ilmapiiristä, joka saattaa osaltaan nopeuttaa pyydystarvikkeita välittävien erikoisliikkeiden jatkuvaa karsiutumista.

Keskustelujen siirtyminen kasvokkain tapahtuvasta keskustelusta sosiaaliseen mediaan on loitontanut kalastajaryhmiä toisistaan ja samalla lisännyt eriarvoisuuden tunnetta. Toisaalta vain harvat passiivisilla pyydöksillä kalastavat ovat edes tietoisia sosiaalisessa mediassa käydyistä keskusteluista, saati niiden sisällöstä. Tämä näkyy jo siinä, että verkkokalastajien vasta-argumentteja esiintyy nettikeskusteluissa harvoin.

”Prokalastajien” pyyntikalustoonsa tekemät suuret investoinnit ovat herättäneet eriarvoisuuden tunteita. Eräs informanteista totesi, että jotkut ovat investoineet vetouisteluun enemmän kuin yksikään lähialueen ammattikalastaja kalustoonsa. Lounais-Suomessa pyydystarvikkeita myyvän mukaan paljon rahaa harrastukseensa käyttävät elitistiset harrastajat erottautuvat yhä selkeämmin satunnaisesti kalastavista. Paikallisten ihmisten elämäntapa ja perinteinen luonnonvarojen talteenottokulttuuri saattavat paikoin joutua väistymään kalastusmatkailubisneksen, kuten privaattikalastusmatkailun, tieltä. Jos elitistinen ajattelu saa vallan, se voi olla omiaan vähentämään julkista keskustelua kalakannoista ja kalastuksen monipuolisesta kehittämisestä.

Kalastusharrastukseensa paljon rahaa käyttävät ovat usein uusien kalastuskäytäntöjen ja -tekniikoiden uranuurtajia. Tällöin ne, joilla on rahaa investoida välineistöön pärjäävät kisoissa, saavuttavat palkintoja, kun taas pienin taloudellisin panoksin pyyntivälineisiin satsaavien kilpailuinto laantuu (Vainikan esitelmä 13.11.2013). Väline-erikoistujat ja privaattikalastusmatkailijat pakottavat erikoisliikkeet haistelemaan ulkomaisia uusia trendejä, jotta pystyvät vastaamaan asiakkaiden yhä yksilöllisemmiksi käyviin tarpeisiin.

Etenkin savolainen kouluttaja korosti verkoilla kalastamisen taidon ja perinteen säilyttämisen tärkeyttä. Itse pyydetyn kalan merkitys korostuu maaseudulla, jossa ei ole ammattikalastusta ja vähittäiskauppoja on harvassa. Myös suurten asutuskeskusten lipeillä osa työttömiksi jääneistä ja lomautetuista on hakenut leivänjatketta syömäkalojen pyynnillä. Siten tarve lähiruoan omatoimiseen hankkimiseen voi ilmaantua esimerkiksi taloudellisesta tai muusta yhteiskuntaa kohtaavasta kriisistä. Lähiruoan kalastuksen kasvavaan merkitykseen uskovat informantit peräänkuuluttivat passiivisilla pyydyksillä tapahtuvalle kalastukselle medianäkyvyyttä. Lappilaiset asiantuntijat korostivat kotitarvekalastajien potentiaalia – olosuhteiden muuttuessa otollisiksi – ryhtyä osa-aikaisiksi ammattikalastajiksi.

Uudet pyyntitekniset valtavirtaukset eivät kosketa osaa vapaa-ajankalastajista lainkaan. Heille kalastus tarjoaa ensisijaisesti sosiaalista hyvinvointia elvyttäviä kokemuksia. Esimerkiksi syrjäytyneille nuorille ja yksinäisille vanhuksille kalastus tarjoaa raitista ilmaa, hyvää ruokaa ja yhdessäoloa. Elämänkriisin parissa painivat voivat löytää kalastuksesta sisältöä elämälleen ja saada ympärilleen sosiaalista tukiverkosta. Tällainen sosiaalisen hyvinvoinnin näkökulma kytkeytyy selkeimmin lähiruoka- kalastajien filosofiaan, jossa korostetaan sekä kalastuksen että itse pyydetyn kalaruoan ja sen valmistuksen tarjoamia elämyksiä.

4.2.2. Vapaa-ajankalastuksen muutosten ekologiset vaikutukset

Viime aikoina kalastusalan lehdissä on pohdittu erityisesti hauen vapakalastuksen ekologista kestävyttä (mm. Berg 2013). *Vastuullinen vapaa-ajankalastaja* -seminaarissa käytiin keskustelua verkkokalastuksen ja tehokkaampien jigikalastusmuotojen vaikutuksista kuhakantoihin. Erityisenä huolenaiheena on jo pitkään ollut kuhan lisääntymisalueilla harjoitettu jigikalastus. Pyyntimuodon on arveltu häiritsevän kuhan kutua ja valtaosa saaliista on saattanut koostua alamittaisista kaloista (Olinin esitelmä 13.11.2013).

Sosiaalisen median ja kalastusalan lehtien tarjoamat kalastusvinkit saattavat houkutella runsaasti hauenkalastajia etenkin tiettyihin eteläsuomalaisiin merenlahtiin. Haastatellut asiantuntijat eivät katsooneet uusien kalastajaryhmien kuten esimerkiksi väline-erikoistujien tai privaattikalastusmatkailijoiden uhkaavan kalakantoja pyyntiteknisillä uutuuksillaan tai kalastuskäytännöillään. Pyyntitekniisiä uutuuksia enemmän kalastustehoon vaikuttavat muutokset vapaa-ajankalastajien aktiivisuudessa sekä saaliskohteiden ja kalastusalueiden valinnassa. Vaikka kalastus on osin tehostunut, niin samalla valikoivan kalastuksen yleistyminen vähentää kalakannoille koituvaa uhkaa. Uusien kalastajaryhmien ilmaantumista pidettiin tervetulleena ilmiönä: uudet elämysmuodot houkuttelevat kalavesille etenkin nuorta väkeä.

Haastateltu eteläsuomalainen kalatalouden asiantuntija totesi vapaa-ajankalastusta koskevan keskustelun painottuneen yksioikoisesti uhanalaisten kalakantojen suojeluun, kun samanaikaisesti pitäisi pohtia esimerkiksi tarpeettomien verkkorajoitusten poistamista. Huoli alikalastuksesta oli monesti suurempi kuin kalastuksen liiallisesta tehokkuudesta. Alikalastuksen syynä pidettiin etenkin ammattikalastuksen häviämistä kokonaan monilta vesistöalueilta ja vapaa-ajankalastajien verkkokalastuksen hiipumista. Haastateltujen mukaan haukikannat ovat alikalastettuja etenkin Kainuussa ja Lapissa.

Savolaisen informantin mukaan kalastus keskittyy isoille järvenselille, kun taas pienet sisäjärvet ja lammet on kalastuskohteina lähes tyystin unohdettu. Monen asiantuntijan mielestä keskeinen kysymys on, miten alikalastettujen kalakantojen pyynnistä saataisiin houkuttelevaa. Esimerkiksi kalastuskilpailuissa voitaisiin hyväksyä kilpailulajeiksi myös vähäarvoisia kalalajeja. Näin voitaisiin ko-

hentaa esimerkiksi särkikalojen arvostusta syömäkaloina. Erään haastateltavan mukaan muilla vapaa-ajankalastajilla olisi paljon opittavaa maahanmuuttajien monipuolisesta saaliin hyödyntämiskulttuurista.

Pyydystä ja päästä -kalastusta harrastavien parissa perhokalastusta pidetään usein eettisesti ja ekologisesti kestäväenä kalastusmuotona. Jäppisen (2013) mukaan perholla kalastettaessa unohdetaan helposti epäeettisin alue: perhonsidonta. Samalla kun korostetaan luonnonkalojen vapauttamisen eettisyyttä, iloitaan kaupasta ostetun geneettisesti kasvatetun kukonniskan tai jääkarhun karvan laadusta.

Isojen saaliskalojen pyynnistä ja vapauttamisesta elämyksiä hakevat perustelevat kalastuskäytäntöjään esimerkiksi pyrkimyksellä turvata kalojen jokilisääntyminen ja sitä kautta luonnonkantojen vahvistuminen. Lohi- ja taimenjokien perhokalastajat korostavat pyydetyn kalan moninkertaista arvoa virtavesissä merialueella tapahtuvaan kalastukseen nähden. Lounaissuomalainen kouluttaja esitti jokisuualueille nykyistä tiukempia verkkokalastusrajoituksia ja velvoiteistutuksista luopumista. Toimenpiteiden uskotaan lisäävän jokien vaelluskalakantoja, kasvattavan saaliita ja ennen pitkään houkuttelevan ulkomaalaisia kalastusmatkailijoita. Tämän suuntainen näkemys nousi vahvasti esiin myös Internetissä käydyissä keskusteluissa.

Privaattikalastusmatkailun ja kalabongauksen saavuttama suosio perustuu osittain siihen, että heidän valitsemiensa kalastuskäytäntöjen ja kalastuskohteiden katsotaan täyttävän ekologiset normit. Jos tilannetta tarkastellaan heidän jälkeensä jättämän hiilijalanjäljen perusteella, tilanne on hie-man toisenlainen. Privaattikalastusmatkailijat liikkuvat laajalti kotimaan kalastuskohteissa ja suuntaavat kalastusmatkoja aina kaukomaille saakka. Myös innokkaimmat kalabongaajat kuuluvat myös tähän paljon matkustelevien ryhmään.

Osa väline-erikoistujista on ottanut käyttöönsä ekologiseksi katsottua välineistöä, kuten sähkömoottorin ja kelluntarenkaan, tai he ovat siirtyneet sukelluskalastuksen pariin. Välineuutuuksien käyttöönoton tavoitteena on ”ekologisuuden” rinnalla uusien kalastuskohteiden tavoitettavuus. Ekokalastajat ja lähiruokakalastajat, joiden kalastuskäytännöt ovat melko lähellä toisiaan, liikkuvat yleensä kotivesillä lyhyitä matkoja. Heidän jälkeensä jättämä hiilijalanjälki on todennäköisesti tuntuvasti pienempi kuin muilla uusista kalastajaryhmistä. Paikkauskollisuutensa vuoksi paikallisten kalakantojen kestävyys on molemmille kalastajaryhmille tärkeää. Jos kalakannat syystä tai toisesta taantuvat, kotivesillä pysyttelevien voi olla vaikea hyväksyä kalavesille epäekologisia tai tehokkaita kalastusmuotoja. Tällöin esimerkiksi kalastusmatkailijoihin saatetaan suhtautua penseästi.

5. Tulosten tarkastelu

Tulokset vahvistavat käsitystä suomalaisen vapaa-ajankalastuksen eriytymiskehityksestä, jota ovat edistäneet monenlaiset tekniset, taloudelliset ja muut yhteiskunnalliset muutokset. Myös vesiluonnon ja kalakantojen muutokset vaikuttavat kalastajaryhmiin ja pyyntikäytäntöihin. Esimerkiksi osa erikoistuneista kalastajaryhmistä on syntynyt kalanistutusten myötä. Uudet kalastuskäytännöt otetaan vaihtelevasti vastaan maamme eri osissa – yleensä uudet vaikutteet omaksutaan ensimmäisenä eteläisessä Suomessa. Pohjoissuomalaisessa kalastuskulttuurissa korostuu itse kalastetun saaliin ruokakäyttö.

Vapaa-ajankalastuksen yleinen muutos näkyy siirtymisenä passiivipyydyksistä aktiivipyydyksiin ja maantieteellisen liikkuvuuden lisääntymisenä. Uusien kalastuskäytäntöjen- ja kalastuskohteiden avul-

la etsitään mieleenpainuvia elämyksiä. Taloudellisen vaurastumisen myötä yhä useammalle kalastajalle on avautunut mahdollisuus investoida suuria summia pyyntivälineistöön ja matkustaa etsimään ennenkokemattomia kalapaikkoja. Pyyntiteknisten uutuuksien ohella Internetin ja sosiaalisen median kehittämisellä on ollut suuri vaikutus uusien vapaa-ajankalastajaryhmien muotoutumiseen.

Yhteiskunnan vihertymisen myötä kiinnostus suojelukysymyksiin ja eläimiin on lisääntynyt, mikä osaltaan lienee vaikuttanut kalabongauksen sekä pyydystä ja päästä -kalastuksen suosioon. Toisaalta monet vapaa-ajankalastajat kokevat pyydystä ja päästä -kalastuksen eläineettisesti arveluttaviksi. Kalan vapaaehtoisen vapauttamisen yhteiskunnallinen hyväksyttävyys voi tulevaisuudessa rajoittaa käytäntöä, ainakin tilanteessa, jossa eläinten eettinen kohtelu nousee nykyistäkin merkittävämmäksi puheenaiheeksi.

Lähiruokaa arvostavat ja kalastuksen ekologisia vaikutuksia pienentävät kalastuskäytännöt poikkeavat suuresti privaattikalastusmatkailusta sekä muista elämyksiä ja liikkuvuutta korostavista suuntauksista. Lähiruoka- ja ekokalastuksesta on julkisuudessa verrattain vähän tietoa ja keskustelua. Sama koskee maahanmuuttajien kalastusharrastusta. Kalastajaryhmät ovat erilaistuneet myös sosiaalisen vuorovaikutuksen osalta: esimerkiksi aktiiviset väline-erikoistujat käyvät keskustelua sosiaalisessa mediassa, kun taas passiivipyydyksiä käyttävät painottavat henkilökohtaista vuorovaikutusta.

Vapaa-ajankalastuksen lisääntynyt näkyvyys mediassa voi tulevaisuudessakin edistää nuorten innostumista elämyslähtöiseen ja tekniseen kalastusharrastukseen. Ekologisen kestävyiden ja kalaruokan terveellisyyden arvostusten voimistuessa voi myös lähikalan arvostus vapaa-ajankalastajien keskuudessa kasvaa. Samaan suuntaan vaikuttaa myös mahdollinen taloudellinen lama tai muu yhteiskunnallinen kriisi. Esimerkiksi lomautukset ja työttömyyden kasvu saattavat lisätä lähikalastajien määrää.

Kalastajaryhmien ja kalastuskulttuurin murros edellyttää vapaa-ajankalastajille tarjottavan koulutuksen ja valistuksen monipuolistamista. Koulutusta kaipaavat esimerkiksi maahanmuuttajat, joille kalastuslainsäädäntö ja jokamiehenoikeudet näyttävät usein vieraina. Vapaa-ajankalastajien lisääntyneen liikkuvuuden ja uusien kalastuskäytäntöjen myötä tarvitaan laajaa keskustelua uusien kalastuskäytäntöjen hyväksyttävyydestä.

Viitteet

- Anon. 2012: Käytetyt ja itse tehdyt uistimet vaihtavat omistajaa verkossa. *Urheilukalastaja* 5–6/2012, 63.
- Berg, T. 2013. Ari Paataja: uistinkalastajien esitaistelija. *Urheilukalastaja* 1/2013, 30–33.
- Eskelinen, P. 2012. Vapaa-ajankalastuksen mittarit. *RKTL:n työraportteja* 21/2012, 18 s.
- Eskelinen, P., Ahvonen, A., Auvinen, H., Heikinheimo, O., Moilanen, P., Mäki-Petäys, A., Orell, P., Parmanne, R., Raitaniemi, J., Rask, M., Ruuhijärvi, J., Salmi, P., Salminen, M. & Vähä, V. 2013. Vapaa-ajan kalatalous Suomessa. *RKTL:n työraportteja* 6/2013. 54 s.
- Harjula, P. 2012. Kokemaenjoesta saisi lohijoen. *Satakunnan Kansa*. 15.05.2012, <http://www.satakunnankansa.fi/Mielipide/1194743004501/artikkeli/kokemaenjoesta+saisi+lohijoen.html>
- Jäppinen, J. 2013. Retkeilykalastus. Perhokalastus, uistinkalastus ja retkeily. Readme.fi. 174 s + DVD.
- Kauhanen, O. 2012: Oodi minimalisteille. *Perhokalastaja* 5/2012, 62.
- Mikkola, J. & Yrjölä, R. 2003. Suomalainen vapaa-ajankalastaja ja -kalastus vuosituhannen vaihtuessa. *Kalatuutkimuksia* 190/2003. 35 s.
- Muje, K., Salmi, P. & Eskelinen, P. 2010. Kalastuksenhoitomaksun vaikuttavuus. *Riista- ja kalatalous – Selvityksiä* 3/2010. 40 s.
- Rannikko, P. 1999. Combining Social and Ecological Sustainability in the Nordic Forest Periphery. *Sociologia Ruralis* 39: 394-410.
- Toivonen, A., Mikkola, J., Salmi, P. & Salmi, J. 2003. Vapaa-ajankalastuksen monet merkitykset. *Kalatuutkimuksia* 187/2003. 30 s.